

УДК 305:343.54:34.05
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2023-4-12>

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ЯК ҐЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНІЙ ФОРМИ НАСИЛЬСТВА

Мандзик Петро Іванович,
кандидат юридичних наук,
член-кореспондент Академії адміністративно-правових наук,
науковий співробітник
Науково-дослідний інститут публічного права
institutelaw@sipl.com.ua
orcid.org/0000-0001-2345-6789

Мета статті – дослідження окремих аспектів досвіду зарубіжних країн у протидії домашньому насильству як гендерно зумовленої форми насильства. Для досягнення задекларованої мети й отримання належних результатів використано таку сукупність **методів**: історико-правовий, методи формальної логіки, компаративістський метод. **Результати** такої діяльності: 1) досліджено доклади міжнародних організації щодо гендерно зумовленого насильства; 2) обґрунтовано тезу, що кожна країна відрізняється від інших рівнем ефективності забезпечення прав жінки загалом і протидії домашньому насильству зокрема, оскільки законодавство, система державних і недержавних інституцій, що спрямовують свою діяльність на подолання таких негативних соціальних явищ суттєво різняться; 3) виокремлено позитивні надбання зарубіжних країн у сфері протидії домашньому насильству як гендерно зумовленої форми насильства. **Висновки**. У відповідних докладах міжнародні організації відмічають, що кожна третя жінка у світі протягом життя стає жертвою тієї чи іншої форми насильства. До чинників взаємодії жінок і чоловіків, які зумовлюють прояви домашнього насильства як гендерно зумовленої форми насильства відносять: фізичні переваги чоловіків у порівнянні із жінками; історично зумовлену економічну залежність жінки від чоловіка; наявність стереотипів щодо соціальних ролей жінки в суспільстві та сім'ї тощо.

Кожна країна вирізняється рівнем ефективності забезпечення прав жінки загалом і протидії домашньому насильству зокрема, оскільки законодавство, система державних і недержавних інституцій, що спрямовують свою діяльність на подолання таких негативних соціальних явищ суттєво різняться.

Серед позитивних надбань зарубіжних країн у сфері протидії домашньому насильству як гендерно зумовленої форми насильства варто назвати: формування національної стратегії із протидії насильству; визнання домашнього насильства злочином; підтримку жертв насильства; реабілітацію насильників; розвиток системи державних і недержавних інституцій, які сприяють гендерній рівності та протидії домашньому насильству; партнерську співпрацю з поліцією, медичними установами, службами опіки й іншими організаціями для забезпечення комплексного підходу до розв'язання проблеми; створення системи притулків і кризових кімнат для жертв домашнього насильства; наукове обґрунтування протидії домашньому насильству; розгалужену систему освітньо-інформаційних заходів у сфері протидії домашньому насильству; реалізацію феміністичної зовнішньої політики тощо.

Ключові слова: домашнє насильство, гендерно зумовлене насильство, жінки – жертви насильства.

EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN AGAINST DOMESTIC VIOLENCE AS A GENDER-BASED FORM OF VIOLENCE

Mandzyk Petro Ivanovych,
Candidate of Juridical Sciences,
Corresponding Member of the Academy of Administrative and Legal Sciences,
Researcher
Research Institute of Public Law
institutelaw@sipl.com.ua
orcid.org/0000-0001-2345-6789

The purpose of this article is to study certain aspects of the experience of foreign countries in combating domestic violence as a gender-based form of violence. In order to achieve the declared goal and obtain the appropriate results, the following combination of **methods** was used: historical and legal methods, methods of formal logic, comparativist method. The **results** of such activity are: 1) study of reports of international organizations regarding; 2) the thesis that each country differs in the level of effectiveness of ensuring women's rights in general and combating domestic violence in general, since the legislation, the system of state and non-state institutions that direct their activities to overcome such negative social phenomena differs significantly;

3) the positive achievements of foreign countries in the field of combating domestic violence as a gender-based form of violence are singled out. **Conclusions.** In relevant reports, international organizations note that every third woman in the world becomes a victim of one or another form of violence during her life. Factors of the interaction of women and men that determine the manifestation of domestic violence as a gender-based form of violence include: physical advantages of men compared to women; historically determined economic dependence of a woman on a man; the presence of stereotypes regarding the social roles of women in society and the family, etc. Each country differs in the level of effectiveness of ensuring women's rights in general and combating domestic violence in general, since the legislation, the system of state and non-state institutions that direct their activities to overcome such negative social phenomena differ significantly.

Among the positive achievements of foreign countries in the field of combating domestic violence as a gender-based form of violence, the following should be noted: formation of a national strategy for combating violence; recognition of domestic violence as a crime; support for victims of violence; rehabilitation of rapists; development of the system of state and non-state institutions that promote gender equality and countering domestic violence; partner cooperation with the police, medical institutions, guardianship services and other organizations to ensure a comprehensive approach to solving the problem; creation of a system of shelters and crisis rooms for victims of domestic violence; scientific rationale for combating domestic violence; extensive systems of educational and information measures in the field of combating domestic violence; implementation of feminist foreign policy, etc.

Key words: domestic violence, gender-based violence, women victims of violence.

Насильство проти жінок і дівчат є одним із найбільш поширених порушень прав людини у світі. Воно не знає жодних соціальних, економічних чи національних кордонів.

Матильда Ернкранс, Міністерка у справах міжнародної співпраці Швеції

Вступ. Домашнє насильство як гендерно зумовлена форма насильства ґрунтується на таких чинниках взаємодії жінок і чоловіків, як: історично зумовлена економічна залежність жінки від чоловіка; фізичні переваги чоловіків у порівнянні із жінками; наявність стереотипів щодо соціальних ролей жінки в суспільстві та сім'ї тощо. Міжнародні організації у відповідних докладах відмічають, що в середньому у світі (зокрема, у розвинених країнах) кожна третя жінка протягом життя стає жертвою тієї чи іншої форми насильства, тож потенційно жодній жінці у світі не гарантовано 100% безпеки та гендерної рівності. Варто зауважити, що глобально кожна країна відрізняється рівнем ефективності забезпечення прав жінки загалом і протидії домашньому насильству зокрема, оскільки законодавство, система державних і недержавних інституцій, що спрямовують свою діяльність на подолання таких негативних соціальних явищ, суттєво різняться. Натепер тільки 36 країн світу ратифікували Стамбульську конвенцію (Конвенцію Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок та домашнього насильства), що є важливим кроком у напрямі боротьби з насильством щодо жінок і домашнім насильством, адже Конвенція встановлює міжнародні стандарти та заходи запобігання та боротьби із цими проблемами.

Дослідження здійснено на основі аналізу звітів міжнародних організацій, публіцистичних матеріалів, результатів наукових досліджень та інтерв'ювання офіційних представників іноземних держав.

Мета статті – дослідження окремих аспектів досвіду зарубіжних країн у протидії домашньому насильству як гендерно зумовленій формі насильства.

Для досягнення задекларованої мети й отримання належних результатів використано таку сукупність методів наукового дослідження: історико-правовий, методи формальної логіки, компаративістський метод.

1. Досвід окремих зарубіжних країн у протидії домашньому насильству

За результатами досліджень UNFPA (Фонду ООН у галузі народонаселення), кожна п'ята українка зазнала одного з видів домашнього насильства з боку партнера (UNFPA, 2019). У 2019 р. "The best and worst countries to be a woman", National Geographic у співпраці із Джорджтаунським інститутом жінок, миру та безпеки й Інститутом дослідження миру в Осло було складено рейтинг країн на основі аналізу 11 показників у сфері інтеграції жінок у суспільство, відчуття безпеки та доступу до правосуддя. У цьому рейтингу Україна посіла 105 місце (National Geographic, 2019). Загалом, даний рейтинг автори відобразили й у своєрідній мапі, на якій відповідним кольором позначили країни з різними рейтинговими показниками, де найкращий показник визначено синім кольором, а найгірший – червоним (рис. 1).

Варто зауважити, що жінки у країнах зі збройними конфліктами частіше стають жертвами гендерно зумовленого насильства, домашнього насильства також, проте автори рейтингу "The best and worst countries to be a woman" стверджують, що «є взаємозв'язок у суспільствах, де поширення гендерного насильства може призвести до більшої суспільної нестабільності» (National Geographic, 2019). На підтвердження даної тези можна навести приклад протестів в Ірані, які почались у вересні 2022 р. після вбивства поліцейськими 22-річної Магси Аміні, яку затримали за недотримання іранських правил публічного носіння хіджаба.

Подолання проявів гендерно зумовленого насильства (зокрема, домашнього насильства) у різних країнах має деякі особливості, розглянемо окремі з них.

У Норвегії на основі принципу раннього втручання та запобігання домашньому насильству розроблено низку соціальних програм не тільки на підтримку жертв насильства у родині, але й реабілітації для насильни-

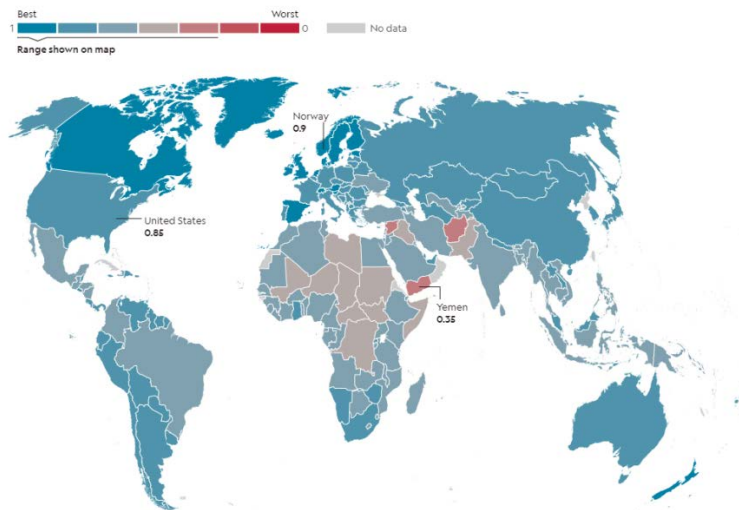

Рис. 1. Мапа рейтингу країн у питанні насильства щодо жінок

Зображення з відкритих джерел (за матеріалами сайту URL: <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/peril-progress-prosperity-womens-well-being-around-the-world-feature?fbclid=IwAR0IkXytu0vdlvCt6PUJb6VvxEl2uXJ53BfrCAbgtUDY1vF0cFeiHhQwdjg>)

ків із метою зміни їхньої поведінки та недопущення насильства надалі. Наприклад, до таких можна віднести програму “Alternativ til Vold” («Альтернатива насильству»). Цілями програми “Alternativ til Vold” є: підтримка жертв насильства (надання консультацій і порад, індивідуальної житлової підтримки й інших соціальних послуг); реабілітація насильників (проведення тренінгів, групових занять, застосування інших інтервенційних методів); партнерська співпраця з поліцією, медичними установами, службами опіки й іншими організаціями для забезпечення комплексного підходу до розв’язання проблеми (Alternativ til Vold, 2022).

Починаючи із 2000-х рр., за домовленістю Норвегії з Данією, Фінляндією, Швецією й Ісландією, “Alternativ til Vold” почала діяти й у цих країнах. Загалом дана програма реалізовується за підтримки органів місцевого самоврядування (Landskapsregjeringen, Фінляндія), муніципалітетів (наприклад, такі муніципалітети в Данії, як Roskilde, Kalmar, Juncping, Тдбу та Наска) чи на базі медичних центрів (як-от Heimilisfridur в Ісландії) (Alternativ til Vold, 2020).

У Канаді розроблено національну стратегію із протидії насильству щодо жінок і дітей, ухвалено законодавство із запобігання проявам домашнього насильства та подолання таких. У 2020 р. Нова Зеландія ухвалила «Закон про заборону насильства в родинях», у якому визначено широкий спектр заходів для захисту жертв і кримінальне покарання для порушників. Іспанія також приділяє велику увагу проблемі домашнього насильства, у країні встановлено широку мережу служб підтримки для жертв, а також удосконалено законодавство, щоб полегшити відсторонення насильників від жертв.

2. Досвід Королівства Швеції у протидії домашньому насильству

Передумовами законодавчо закріпленого механізму рівності прав жінок і протидії ґендерно зумовленого насильства в Королівстві Швеція стала самоорганізація жінок у XIX ст., яка була спрямована на відстоювання власних прав (Доброта, 2021), і активний феміністичний рух у 70-х рр. XX ст., що сприяло підготовці офіційної політики Королівства Швеція у сфері забезпечення рівності жінок і чоловіків. Дана політика спрямована на досягнення таких цілей, як: рівність у владі й ухваленні рішень; рівний доступ до освіти й економічна рівність; припинення насильства чоловіків стосовно жінок; рівноправний розподіл домашньої роботи та неоплачуваних послуг (Попов, 2018: 99–108).

Законодавство Королівства Швеція проти домашнього насильства, яке було ухвалено в 90-х рр. XX ст., визнає насильство в сім’ї злочином і акцентує увагу державних органів, громадських і неприбуткових організацій на запобіганні насильству та наданні підтримки жертвам. Також ратифікація Королівством Швеція Стамбульської конвенції (Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами) у 2014 р. сприяла подальшому розвитку механізмів оцінки боротьби з домашнім насильством, формуванню нових ідей і пропозицій, реформуванню законодавства в даній сфері. Як зауважує Надзвичайний і Повноважний Посол Швеції в Україні Тобіас Тиберг, «завдяки розвитку відповідних політик, стратегій, законодавства кожна людина, кожний представник влади у своїй діях і заявах зважають на цю обставину (розуміння природи насильства чоловіків щодо жінок – П. М.) та керуються нею» (Доброта, 2021).

До державних і недержавних інституцій, які сприяють ґендерній рівності та протидії

домашньому насильству як гендерно зумовленій формі насильства у Швеції, належать:

– Міністр з питань гендерної рівності (забезпечує формування та реалізацію національної політики щодо гендерної рівності, сприяє координації між секторальними міністерствами й агентствами з даного питання);

– омбудсмен з питань гендерної рівності (опрацьовує звернення громадян щодо гендерно зумовленого насильства, співпрацює із представниками виконавчої та судової влади стосовно виконання рішень щодо звернень громадян) (Доброта, 2021);

– Офіс прокурора Швеції / Swedish Prosecution Authority (діяльність спрямована на забезпечення правопорядку та притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили домашнє насильство);

– поліція Швеції / Swedish Police Authority (розглядає та реагує на звернення жертв домашнього насильства та вживає заходів для захисту їхньої безпеки, діє відповідно до чек-листів у разі домашнього насильства, насильства, пов'язаного зі значною кількістю погроз, дій, що посягають на гідність, і в разі переслідувань (Попов, 2018, 99–108));

– Національна асоціація притулків для жінок і дівчат / National Association of Women's and Young Women's Shelters (асоціація надає підтримку жінкам і дівчатам, які стали жертвами насильства, та допомагає їм знаходити житло й отримати захист);

– Державне агентство молоді та громадянського суспільства / Swedish Agency for Youth and Civil Society (координує заходи щодо протидії насильству в сім'ї, сприяє запобіганню насильству та забезпечує підтримку жертвам);

– медичні установи (здійснюють діяльність у сфері виявлення та документування випадків домашнього насильства, а також надання медичної допомоги жертвам);

– державні та муніципальні соціальні служби (здійснюють роботу з надання підтримки, консультування та реабілітації жертвам домашнього насильства, сприяють організації житла);

– громадські організації та неприбуткові організації/фонди (зокрема, проводять просвітницькі кампанії щодо подолання проявів домашнього насильства, надають інформаційну та матеріальну підтримку жертвам домашнього насильства).

Варто зауважити, що у Швеції налагоджено високий рівень взаємодії державних і недержавних інституцій у сфері протидії домашньому насильству. Наприклад, діяльність шведського фонду "Kvinna till Kvinna"/ «Жінка для жінки» здійснюється за підтримки шведської поліції, зокрема, спільними зусиллями реалізовується міжнародна програма тренінгів «Гендерне насильство: запобігання та належна відповідь. Посилення агентів змін» (Попов, 2018: 99–108). Варто зауважити, що фонд також реалізовує проекти в регіонах збройних і військових конфліктів, досліджує вплив наслідків війни на жінок та сприяє інформуванню громадськості щодо такого впливу.

У Швеції існує розгалужена систем освітньо-інформаційних заходів у сфері протидії

домашньому насильству, спеціальну підготовку проходять поліцейські (12-тижневий курс із протидії насильству чоловіків стосовно жінок), прокурори (мають спеціалізацію та проходять навчання з питань гендерно зумовленого та домашнього насильства), освітяни, соціальні працівники, у закладах освіти реалізуються відповідні освітні програми (Доброта, 2021). А також здійснюється наукове дослідження протидії домашньому насильству, наприклад, такі дослідження здійснює The National Centre for Knowledge on Men's Violence Against Women (Національний центр знань про вчинення насильства чоловіками стосовно жінок) (Попов, 2018: 99–108).

У сфері зовнішньої політики Швеція реалізує так звану «феміністичну зовнішню політику», яка має три цілі – рівне із чоловіками представництво жінок у політиці, їх доступ до ресурсів та права такі ж, як у чоловіків. Феміністична зовнішня політика ґрунтується на таких принципах, як:

1) принцип гендерної рівності – забезпечення рівних можливостей і прав для жінок і чоловіків у всіх аспектах міжнародних відносин;

2) принцип захисту прав жінок – покращення становища жінок у світі, забезпечення їхніх прав, захист від насильства, дискримінації й експлуатації;

3) принцип «партнерство й участь» – залучення жінок до ухвалення рішень на всіх рівнях, включаючи міжнародні організації та миротворчі процеси;

4) принцип забезпечення жіночого здоров'я та репродуктивних прав – підтримка доступу жінок до якісної медичної допомоги, збереження репродуктивного здоров'я;

5) принцип боротьби з насильством – передбачає політику боротьби з усіма формами насильства проти жінок і дівчат на міжнародному рівні.

Варто зауважити, що в реалізації своєї феміністської зовнішньої політики Швеція виступає основним міжнародним донором України у сфері гендерної рівності та протидії домашньому насильству. Зокрема, сприяє розвитку в Україні трьох ключових програм у сфері гендерної рівності загалом і подолання домашнього насильства зокрема, як-от:

1. Розвиток національної політики з гендерних питань (зокрема, гендерне бюджетування на рівні держави та територіальних громад) за сприяння ООН-Жінки й інших міжнародних організацій.

2. Збільшення залучення жінок до політичного представництва у співпраці з Національним демократичним інститутом (США).

3. Боротьба з гендерно зумовленими стереотипами у співпраці з UNFPA (Доброта, 2021). Зокрема, за підтримки та фінансування Швеції та Великобританії в Україні в межах проекту «Трамплін до рівності» UNFPA створено мережу так званих «кризових кімнат» для жінок і дівчат – жертв гендерно зумовленого насильства (зокрема, домашнього) та забезпечується навчання персоналу для роботи з потерпілими (UNFPA Ukraine, 2021). Також даний проект спрямовано на зміну соціально-моральних норм, відмову від гендерних

стереотипів у житті суспільства, створення сприятливого середовища для рівних прав і можливостей для всіх членів суспільства в Україні незалежно від їхньої статі (UNFPA Ukraine, 2021).

Висновки. У відповідних докладах міжнародні організації зазначають, що кожна третя жінка у світі протягом життя стає жертвою тієї чи іншої форми насильства. До чинників взаємодії жінок і чоловіків, які зумовлюють прояви домашнього насильства як гендерно зумовленої форми насильства, відносять: фізичні переваги чоловіків у порівнянні із жінками; історично зумовлену економічну залежність жінки від чоловіка; наявність стереотипів щодо соціальних ролей жінки в суспільстві та сім'ї тощо.

Кожна країна відрізняється від іншої рівнем ефективності забезпечення прав жінки загалом і протидії домашньому насильству зокрема, оскільки законодавство, система державних і недержавних інституцій, що спрямовують свою діяльність на подолання таких негативних соціальних явищ, суттєво різняться.

Серед позитивних надбань зарубіжних країн у сфері протидії домашньому насильству як гендерно зумовленої формі насильства варто назвати: формування національної стратегії із протидії насильству; визнання домашнього насильства злочином; підтримку жертв насильства; реабілітацію насильників; розвиток системи державних і недержавних інституцій, які сприяють гендерній рівності та протидії домашньому насильству; партнерську співпрацю з поліцією, медичними установами, службами опіки й іншими організаціями для забезпечення комплексного підходу до розв'язання проблеми; створення системи притулків і кризових кімнат для жертв домашнього насильства; наукове обґрунтування протидії домашньому насильству; розгалужену систему освітньо-інформаційних заходів у сфері протидії домашньому насильству; реалізацію феміністичної зовнішньої політики тощо.

Доцільним для подолання в Україні проявів домашнього насильства як форми гендерно зумовленого насильства буде врахування позитивного досвіду зарубіжних країн (зокрема, Королівства Швеція), оскільки Україна посідає 105 місце за рейтингом "The best and worst countries to be a woman".

ЛІТЕРАТУРА

1. Чим фонд «Альтернатива насильству» (Alternative to Violence, ATV) може допомогти людині, котра зазнала насильства або нападу? *Alternativ til Vold*. URL: <https://nkvtv.webforslag.com/uk/> (дата звернення: 03.08.2023).
2. ATV-kontor i de andre nordiske landene. *Alternativ til Vold*. URL: <https://atv-stiftelsen.no/om-oss/behandlingssamarbeid-i-norden/> (дата звернення: 03.08.2023).
3. Міністерка у справах міжнародної співпраці Швеції та Посол Швеції в Україні разом з UNFPA зустрілися із жінками, що постраждали від гендерно зумовленого насильства. URL: <https://ukraine.unfpa.org/uk/27465> (дата звернення: 05.08.2023).

4. Трамплін до рівності: проєкт зі зміни соціальних норм та викоринення гендерних стереотипів в Україні. *UNFPA Ukraine*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wdm1eKAVnB4> (дата звернення: 03.08.2023).

5. Доброта В. Ратифікація Стамбульської конвенції дуже важлива для європейської ідентичності України. *Національний пресклуб «Українська перспектива»*. URL: <https://zpu.kr.ua/interv-yu/23035-ratyfikatsiia-stambulskoi-konventsii-duzhe-vazhlyva-dlia-ievropeiskoi-identychnosti-ukrainy> (дата звернення: 04.08.2023).

6. Gender Equality and Response to Domestic Violence in the Private Sector of Ukraine: Call for Action. URL: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/maket_e.pdf (дата звернення: 03.08.2023).

7. The best and worst countries to be a woman. URL: <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/peril-progress-prosperity-womens-well-being-around-the-world-feature?fbclid=IwAR0lkXytu0vdlvCt6PUJb6VxkE12uXJ53BfrCABgtUDY1vF0cFeiHhQwdjg> (дата звернення: 04.08.2023).

8. Попов Г. Запобігання та протидія домашньому насильству: досвід Королівства Швеція. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2018. № 3 (55). С. 99–108.

REFERENCES

1. Chym fond "Alternatyva nasyilstvu" (Alternative to Violence, ATV) mozhe dopomohty liudyni, kotra zaznala nasyilstva abo napadu? [How can Alternative to Violence (ATV) fund help a person who has experienced violence or assault?] *Alternativ til Vold*. 2022. Retrieved from: <https://nkvtv.webforslag.com/uk/> [in Ukrainian].
2. ATV-kontor i de andre nordiske landene [ATV office in the other Nordic countries]. *Alternativ til Vold*. 2020 Retrieved from: <https://atv-stiftelsen.no/om-oss/behandlingssamarbeid-i-norden/> [in Norwegian].
3. Ministerka u spravakh mizhnarodnoi spivpratsi Shvetsii ta Posol Shvetsii v Ukraini razom z UNFPA zustrylisia iz zhinkamy, shcho postrazhdaly vid henderno zumovlenoho nasyilstva [The Minister of International Cooperation of Sweden and the Ambassador of Sweden to Ukraine together with UNFPA met with women affected by gender-based violence]. 2022. Retrieved from: <https://ukraine.unfpa.org/uk/27465> [in Ukrainian].
4. Tramplin do rinvnosti: proiekt zi zminy sotsialnykh norm ta vykorinnennia hendernykh stereotypiv v Ukraini [Springboard to equality: a project to change social norms and eradicate gender stereotypes in Ukraine]. *UNFPA Ukraine*. 2021. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=wdm1eKAVnB4> [in Ukrainian].
5. Dobrota, V. Ratyfikatsiia Stambulskoi konventsii duzhe vazhlyva dlia yevropeiskoi identychnosti Ukrainy [The ratification of the Istanbul Convention is very important for the European identity of Ukraine]. *Natsionalnyi presklub "Ukrainska perspektiva"*. 2021. Retrieved from: <https://zpu.kr.ua/interv-yu/23035-ratyfikatsiia-stambulskoi-konventsii-duzhe-vazhlyva-dlia-ievropeiskoi-identychnosti-ukrainy> [in Ukrainian].
6. Gender Equality and Response to Domestic Violence in the Private Sector of Ukraine: Call for Action [Gender Equality and Response to Domestic Violence in the Private Sector of Ukraine: Call for Action]. 2019. Retrieved from: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/maket_e.pdf [in English].
7. The best and worst countries to be a woman [The best and worst countries to be a woman]. 2019. Retrieved from: <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/peril-progress-prosperity-womens-well-being-around-the-world-feature?fbclid=IwAR0lkXytu0vdlvCt6PUJb6VxkE12uXJ53BfrCABgtUDY1vF0cFeiHhQwdjg> [in English].
8. Popov, H. (2018). Zapobihannia ta protyidiia domashnomu nasyilstvu: dosvid Korolivstva Shvetsiia [Preventing and countering domestic violence: the experience of the Kingdom of Sweden]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy – Bulletin of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine*, 3 (55), 99–108 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.08.2023.

The article was received 30 August 2023.